

TEMATSKI INFORMATIVNI ČLANAK O EUROPSKOM SEMESTRU

SUZBIJANJE AGRESIVNOG POREZNOG PLANIRANJA

1. UVOD

Agresivno porezno planiranje nastaje kada porezni obveznici smanjuju svoju poreznu obvezu putem poreznih mehanizama koji mogu biti legalni, ali su proturječni svrsi zakona. Agresivno porezno planiranje uključuje iskorištavanje nedostataka pojedinog poreznog sustava i neusklađenosti poreznih sustava te može dovesti i do dvostrukog neoporezivanja ili dvostrukih odbitaka.

Suzbijanje agresivnog poreznog planiranja ključno je kako bi se osigurali porezni prihodi za javna ulaganja, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb, zatim pravedna raspodjela poreznog tereta i očuvao porezni moral te konačno kako bi se izbjeglo narušavanje tržišnog natjecanja među društvima.

Europska unija poduzela je niz mjera u cilju suzbijanja agresivnog poreznog planiranja, uključujući donošenje Direktive o suzbijanju izbjegavanja plaćanja poreza (ATAD) i Direktive ATAD 2 u kojima su utvrđene mjere za suzbijanje hibridnih neusklađenosti¹ koje se odnose na treće zemlje.

Radi veće porezne transparentnosti Vijeće je prihvatilo prijedlog Komisije o automatskoj razmjeni informacija o poreznim mišljenjima koja započinje u drugoj polovini 2017. Vijeće je prihvatilo i

¹ U aranžmanima hibridne neusklađenosti iskorištavaju se razlike u poreznom tretmanu pravne osobe ili instrumenta u skladu s propisima dviju ili više jurisdikcija u cilju dvostrukog neoporezivanja.

prijedlog Komisije o automatskoj razmjeni informacija o izvješćima po zemljama koja se odnose na multinacionalna poduzeća. Ta će automatska razmjena započeti 2018. Komisija je u lipnju 2017. donijela prijedlog o pravilima obveznog izvješćivanja posrednika o sustavima agresivnog poreznog planiranja. Nedavno je u okviru Kodeksa o postupanju² niz povlaštenih poreznih režima za patente³ stavljen izvan snage ili izmijenjen. Izrada popisa poreznih jurisdikcija izvan EU-a koje ne surađuju trebala bi biti dovršena u prosincu 2017. Konačno, u okviru prijedloga o zajedničkoj konsolidiranoj osnovici poreza na dobit⁴, koji je Komisija ponovno iznijela 2016., predložilo se sveobuhvatno rješenje problema premještanja dobiti, no o tom se prijedlogu i dalje pregovara.

Unatoč tim postignućima, vlade i dalje gube znatne prihode zbog prekograničnog agresivnog poreznog planiranja. Nadalje,

² Kodeks o postupanju pri oporezivanju poslovanja izrađen je 1997. kako bi se identificirale štetne porezne mjere koje neželjeno utječu na mjesto poslovne djelatnosti u Uniji. Kodeks nije pravno obvezujući instrument, ali jasno je da ima političku snagu. Prihvatanjem Kodeksa države članice obvezale su se da će se suzdržati od uvođenja novih štetnih poreznih mjera te izmijeniti propise ili prakse koje se smatraju štetnima u pogledu načelâ Kodeksa.

³ Povlaštení porezni režim za patente poseban je porezni režim koji se primjenjuje na prihode od intelektualnog vlasništva.

⁴ Zajednička konsolidirana osnovica poreza na dobit predstavlja jedinstven niz pravila za izračun oporezive dobiti trgovačkih društava u EU-u.

zbog prekogranične prirode izbjegavanja plaćanja poreza i integracije gospodarstava država članica potreban je koordiniran pristup primjeni postojećih pravila.

2. IZAZOVI POREZNE POLITIKE S KOJIMA SE DRŽAVE ČLANICE SUOČAVAJU

2.1. Gospodarske posljedice agresivnog poreznog planiranja

2.1.1. Gubitak poreznih prihoda

Godišnji trošak izbjegavanja plaćanja poreza iznosi milijarde eura. Procjenjuje se da gubici prihoda zbog premještanja dobiti u EU-u iznose od 50 do 70 milijardi eura⁵. Taj je iznos jednak 17 % prihoda od poreza na dobit trgovačkih društava (u 2013.) i 0,4 % BDP-a (donja granica). Vlade država članica u kojima je zabilježena porezna erozija prisiljene su povećati prihode od drugih poreza kako bi se izbjegao gubitak prihoda za reforme kojima se potiče rast i preraspodjelu.

Prakse agresivnog poreznog planiranja na jednom državnom području imaju učinke prelijevanja na druga državna područja. Premještanje dobiti u jednu državu članicu ili kroz nju uzrokuje porezne gubitke drugoj državi članici. Čak i kad pojedine države članice ostvaruju povećanje poreznih prihoda jer se porezna osnovica povećala premještanjem dobiti, Unija u cjelini bilježi gubitak poreznih prihoda.

2.1.2. Nedostatak ravnopravnih uvjeta

Agresivno porezno planiranje narušava i ravnopravne uvjete između trgovačkih društava koja uspijevaju izbjeći plaćanje svojeg dijela poreza i drugih društava koja nemaju pristup jednakim mogućnostima prekograničnog planiranja plaćanja poreza (**uglavnom su to domaća i/ili manja poduzeća**). Studije pokazuju da multinacionalna poduzeća u državama članicama s visokim

porezima plaćaju oko 30 % manje poreza nego usporediva domaća poduzeća⁶.

Nedavna je studija pokazala da trgovačka društva koja primjenjuju agresivno porezno planiranje ostvaruju korist od potencijalno velikog smanjenja stvarnog oporezivanja, što šteti cijelom društvu⁷. Multinacionalna poduzeća koja primjenjuju porezno planiranje ostvaruju korist od konkurentnih troškova zahvaljujući kojima mogu steći tržišne udjele i povećati prepreke pristupu tržištu drugim poduzećima. Dokazano je da postoji poveznica između poreznog planiranja i većih marži te veće industrijske koncentracije⁸, što može dovesti do neučinkovito visokih potrošačkih cijena.

2.1.3. Nedostatak pravednosti i utjecaj na moral poreznih obveznika

Agresivno porezno planiranje velikih multinacionalnih poduzeća isto tako općenito negativno utječe na moral poreznih obveznika. Osobe koje ispunjavaju svoje obveze i plaćaju poreze smatraju agresivno porezno planiranje kršenjem društvenih načela. Ako ostali porezni obveznici postanu svjesni nepoštenih praksi, i oni bi mogli prestati ispunjavati svoje porezne obveze. Nedavni skandali povezani s izbjegavanjem plaćanja poreza izazvali su nezadovoljstvo javnosti. Osim toga, gubitak prihoda prouzročen agresivnim poreznim planiranjem može utjecati na socijalnu potrošnju, primjerice na pristup kvalitetnom obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti ili socijalnoj skrbi, i na preraspodjelu, čime se dodatno povećavaju nejednakosti i izaziva veće nezadovoljstvo u društvu.

2.2. Glavni kanali agresivnog poreznog planiranja

Agresivno porezno planiranje ostvaruje se putem triju glavnih kanala: i. **premještanje duga**, pri čemu se koriste međunarodna dugovanja kako bi se dobit umjetno premjestila iz

⁵ Vidjeti Dover R., B. Ferrett B., D. Gravino, E. Jones i S. Merler (2015.).

⁶ Vidjeti Egger, P., W. Eggert i H. Winner (2010.).

⁷ Vidjeti Centar za europska ekonomska istraživanja, ZEW (2016.).

⁸ Vidjeti OECD (2015.), str. 181.

jurisdikcije s visokim porezima u jurisdikciju s niskim porezima ii. **strateško pozicioniranje prava intelektualnog vlasništva i nematerijalne imovine**, pri čemu se izrazito mobilna nematerijalna imovina umjetno premješta u jurisdikcije s niskim porezima i iii. **(zlo)uporaba transferne cijene**, pri čemu se porezne osnovice jurisdikcija s niskim porezima umjetno povećavaju na štetu porezne osnovice jurisdikcije s visokim porezima⁹. Osim tih glavnih struktura, multinacionalna poduzeća mogu iskoristiti odredbe bilateralnih poreznih ugovora za smanjenje poreza i troškova repatrijacije dividendi (neovlašteno stjecanje ugovornih povlastica).

2.3. Glavni pokazatelji agresivnog poreznog planiranja

2.3.1. Pravni pokazatelji agresivnog poreznog planiranja

Pokazatelji agresivnog poreznog planiranja temelje se na određenim poreznim pravilima ili nepostojanju tih pravila:

Nepostojanje pravila o suzbijanju zlouporabe

Taj se skup pokazatelja odnosi na nepostojanje pravila usmjerenih na suzbijanje izbjegavanja plaćanja poreza. **Primjeri pravila o suzbijanju zlouporabe uključuju: pravila o ograničavanju plaćanja kamata i pravila o potkapitalizaciji te pravila o kontroliranim stranim trgovačkim društvima.** Cilj je pravila o ograničavanju plaćanja kamata i pravila o potkapitalizaciji destimulirati primjenu umjetnih sustava za namiru dugova osmišljenih kako bi se iznosi porezi sveli na najmanju razinu, dok je cilj pravila o kontroliranim stranim trgovačkim društvima destimulirati premještanje dobiti u zemlju s niskim porezima ili bez poreza. Treba napomenuti da su u

⁹ Za više informacija o načinima na koji multinacionalna poduzeća strukturiraju svoje sustave izbjegavanja plaćanja poreza vidjeti izvješće društava Ramboll Management Consulting i Corit Advisory (2015.).

Direktivi o suzbijanju izbjegavanja plaćanja poreza, koju je Vijeće donijelo u srpnju 2016. i koja će stupiti na snagu 2019., uz nekoliko iznimki predviđena pravila o ograničavanju plaćanja kamata i pravila o kontroliranim stranim trgovačkim društvima za sve države članice EU-a.

Pasivni pokazatelji

Navedeni skup pokazatelja odnosi se na porezna pravila koja sama po sebi ne promiču i ne potiču bilo koje strukture agresivnog poreznog planiranja, ali su potrebna da bi takve strukture funkcionirale. **Relevantan primjer toga jesu porezi po odbitku.** Cilj je nepostojanja poreza po odbitku obično spriječiti dvostruko oporezivanje. Međutim, to u određenim okolnostima može i pridonijeti lakšoj primjeni agresivnog poreznog planiranja. Primjena poreza po odbitku sprječava premještanje dobiti bez plaćanja poreza u jurisdikcije trećih zemalja, čime se destimulira agresivno porezno planiranje ili se ono sprječava, iako to može dovesti do dvostrukog oporezivanja ili primjene složenijih zahtjeva kako bi se ono izbjeglo.

Aktivni pokazatelji

Neki porezni sustavi sami po sebi mogu poticati ili olakšavati primjenu struktura agresivnog poreznog planiranja. Porezna pravila treba ocijeniti na pojedinačnoj osnovi kako bi se donio zaključak o njihovoj poveznici s praksama agresivnog poreznog planiranja. Takva ocjena zahtijeva detaljnu analizu stvarne izrade i primjene određenog poreznog pravila, pri čemu se u obzir uzima razina zaštite poreznih pravila, npr. u odredbama o suzbijanju zlouporabe.

2.3.2. Ekonomski pokazatelji agresivnog poreznog planiranja

Postoji niz ekonomskih pokazatelja koji se mogu primijeniti za identifikaciju praksi agresivnog poreznog planiranja. Primjerice, u zemljama koje se koriste u strukturama agresivnog poreznog planiranja obično postoje (neuobičajeno) visoki financijski tokovi. Stoga je važno utvrditi postoji li moguća nepovezanost između financijskih

i stvarnih gospodarskih aktivnosti. Relevantni pokazatelji uključuju ukupna izravna strana ulaganja¹⁰, izravna strana ulaganja koja drže subjekti posebne namjene i određene financijske priljeve, kao što su priljevi dividendi, kamata i/ili naknada za licenciju, izraženi kao udio u BDP-u.

Izravna strana ulaganja predstavljaju prekogranična ulaganja između povezanih društava. Iako izravna strana ulaganja kao takva nisu pokazatelji izbjegavanja plaćanja poreza, dio tih ulaganja može biti potaknut praksama izbjegavanja plaćanja poreza. Priljevi naknada za licenciju ukazuju na lokalizaciju intelektualnog vlasništva i nematerijalne imovine. Drugi relevantni pokazatelji uključuju prihode od poreza na dobit trgovačkih društava kao udio u BDP-u, nepravilnosti u bilateralnim uvoznim cijenama¹¹ te pokazatelje neovlaštenog stjecanja ugovornih povlastica.

Prihodi od poreza na dobit trgovačkih društava kao udio u BDP-u pokazuju da neke zemlje mogu ostvariti izrazito visoke prihode od poreza na dobit trgovačkih društava.

Na temelju nepravilnosti u bilateralnim uvoznim cijenama može se utvrditi je li cijena određene robe previsoka ili preniska. Ista polugotova roba u nekim se zemljama uvozi po različitim cijenama, u drugim se zemljama pak uvozi po nižim cijenama ako je riječ o društvima u zemljama s niskim porezima, ili po višim cijenama ako je riječ

¹⁰ Izravna strana ulaganja jesu kategorija stranih ulaganja u kojima pravna osoba koja je rezident u jednoj zemlji (izravni ulagač) stječe trajni udjel u društvu koje je rezident u drugoj zemlji (društvo s izravnim ulaganjem), uključujući preko subjekta posebne namjene, odnosno pravnog subjekta osnovanog kako bi se ispunili manje specifični, posebni ili privremeni ciljevi. Društvo s izravnim ulaganjem jest društvo u kojem je izravni ulagač vlasnik 10 % ili više redovnih dionica ili glasačkih prava (ili odgovarajućeg udjela u slučaju društva koje nije pravna osoba).

¹¹ Odnose se na nepravilnosti u prosječnim cijenama proizvoda koje podliježu bilateralnim trgovinskim tokovima (između dviju zemalja).

o društvima u zemljama s visokim porezima. To može biti pokazatelj manipulacije troškovima prijenosa te ukazivati na eroziju porezne osnovice u nekim zemljama s visokim porezima.

Pokazatelji neovlaštenog stjecanja ugovornih povlastica ukazuju na činjenicu da se primjenom kombinacije ugovora može smanjiti trošak repatrijacije dividendi. Umjesto da ulažu izravno u zemlju domaćina multinacionalna poduzeća ulaganja usmjeravaju kroz treću zemlju kako bi iskoristila odredbe ugovora koje ne postoje između zemlje domaćina i matične zemlje ulagača.

Iako nijedan navedeni pokazatelj sam po sebi nije nepobitan dokaz uzročne povezanosti s agresivnim poreznim planiranjem, ti se pokazatelji mogu primijeniti kao dio „skupa dokaza“ koji otkrivaju postojanje strukture agresivnog poreznog planiranja.

3. ODGOVOR POLITIKE NA IZAZOVE POREZNE POLITIKE

Države članice mogu suzbiti zlouporabu poreznog sustava na način da jačaju pravni okvir i provode reforme nacionalnih sustava koji bi mogli dovesti do agresivnog poreznog planiranja, ali i većom suradnjom i transparentnosti. Važno je i izgraditi kulturu porezne discipline. U ovom se odjeljku naglasak stavlja na prvi aspekt, tj. jačanje pravnog okvira i provedbu reformi nacionalnih sustava, i to primjenom strogih pravila za suzbijanje izbjegavanja plaćanja poreza, promjenom pravila kojima se može neizravno poticati agresivno porezno planiranje te razmatranjem nacionalnih sustava koji olakšavaju agresivno porezno planiranje.

3.1. Primjena strogih pravila kojima se sprječava izbjegavanje plaćanja poreza

Kao što je prethodno navedeno, izričiti je cilj pravila o suzbijanju zlouporabe onemogućiti primjenu struktura agresivnog poreznog planiranja te je ta pravila potrebno hitno provesti. Iako će se Direktivom o suzbijanju izbjegavanja plaćanja poreza u

2019.¹² uvesti pet pravila o suzbijanju zlouporabe, ta pravila trenutačno ne postoje u određenim državama članicama, zbog čega EU danas nije zaštićen od praksi agresivnog poreznog planiranja.

3.2. Izmjena pravila koja se mogu zloupotrijebiti i dovesti do agresivnog poreznog planiranja

Pravilno uvođenje poreza po odbitku za treće zemlje moglo bi biti djelotvoran instrument kojim se sprječava agresivno porezno planiranje. Svaka država članica uvodi porez po odbitku za svaku vrstu financijskog toka (kamate, dividende i naknade za licenciju).

3.3. Razmatranje nacionalnih sustava koji olakšavaju agresivno porezno planiranje

U okviru europskog semestra mogu se razmotriti nacionalne porezne prakse koje potiču ili olakšavaju prekogranično agresivno porezno planiranje, a koje je teško ukloniti primjenom postojećih instrumenata (kao što su direktive ili kodeksi o postupanju).

4. USPOREDNA ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

4.1. Primjena strogih pravila kojima se sprječava izbjegavanje plaćanja poreza

Tablica u nastavku sadržava pregled dvaju **nepostojećih pravila o suzbijanju zlouporabe** u državama članicama: pravila o ograničavanju plaćanja kamata i pravila o potkapitalizaciji. Direktivom o suzbijanju izbjegavanja plaćanja poreza uvode se pravila o suzbijanju zlouporabe, uključujući pravila o kontroliranim stranim trgovačkim društvima i o ograničavanju plaćanja kamata. Međutim, u slučaju pravila o ograničavanju plaćanja kamata države članice čija su nacionalna pravila jednako djelotvorna mogu provedbu odredbi o tim pravilima iz Direktive odgoditi do 2024.

¹² Neke će se odredbe početi primjenjivati od drugog datuma.

Tablica 1.: pregled određenih pravila kojima se sprječava izbjegavanje plaćanja poreza koja ne postoje u nacionalnim propisima država članica, 2017.

	BE	BG	CY	EE	HR	LU	MT	NL	RO	SI	AT	CZ	IE	LV	LT	PL	SK	DE	EL	FI	HU	PT	FR	IT	SE	UK	DK	ES
Pravila o ograničavanju plaćanja kamata i potkapitalizaciji	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pravila o kontroliranim stranim trgovačkim društvima	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	

Izvor: Ramboll Management Consulting i Corit Advisory (2015.).

4.2. Izmjena pravila koja se mogu zloupotrijebiti i dovesti do agresivnog poreznog planiranja

U nekim državama članicama ne postoje porezi po odbitku za treće zemlje kojima bi se njihovi porezni sustavi mogli zaštititi od praksi agresivnog poreznog planiranja u

kojima se upotrebljavaju kamate, dividende i/ili naknade za licenciju. Međutim, neke su države članice već uvele tu vrstu poreza.

Tablica 2.: porezi po odbitku u državama članicama EU-a za jurisdikcije trećih zemalja, 2017.

	HU	MT	CY	EE	LU	NL	IE	UK	AT	DE	FI	SE	BE	BG	CZ	DK	EL	ES	FR	HR	IT	LT	LV	PL	PT	RO	SI	SK
Naknade za licenciju	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kamate	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Dividende	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	

Izvor: Centar za europska ekonomska istraživanja (ZEW, 2016.), s podacima ažuriranim na temelju nacionalnih reformi.

Napomene:

(1) Naglasak u prethodnoj tablici stavljen je na stope nacionalnog poreza po odbitku, tj. stope koje su određene nacionalnim propisima o porezima na dobit trgovačkih društava. U njoj stoga nisu prikazane stope poreza po odbitku navedene u ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

(2) Križić označava da se u državi članici ne primjenjuje porez po odbitku (veće od 0 %).

4.3. Razmatranje nacionalnih sustava koji olakšavaju agresivno porezno planiranje

Neke su države članice poduzele mjere kako bi prilagodile svoje povlaštene režime za patente u skladu s petom mjerom projekta za suzbijanje erozije porezne osnovice i premještanje

dobiti¹³ kako je potvrđen u Kodeksu o postupanju pri oporezivanju poslovanja.

Neke nacionalne sustave i dalje treba preispitati kako bi se spriječilo da multinacionalna poduzeća primjenjuju agresivno porezno planiranje. U prethodno navedenoj studiji društva Ramboll za 2015. utvrđen je niz takvih pravila i njihovo postojanje u državama članicama. Međutim, porezna pravila treba ocijeniti na

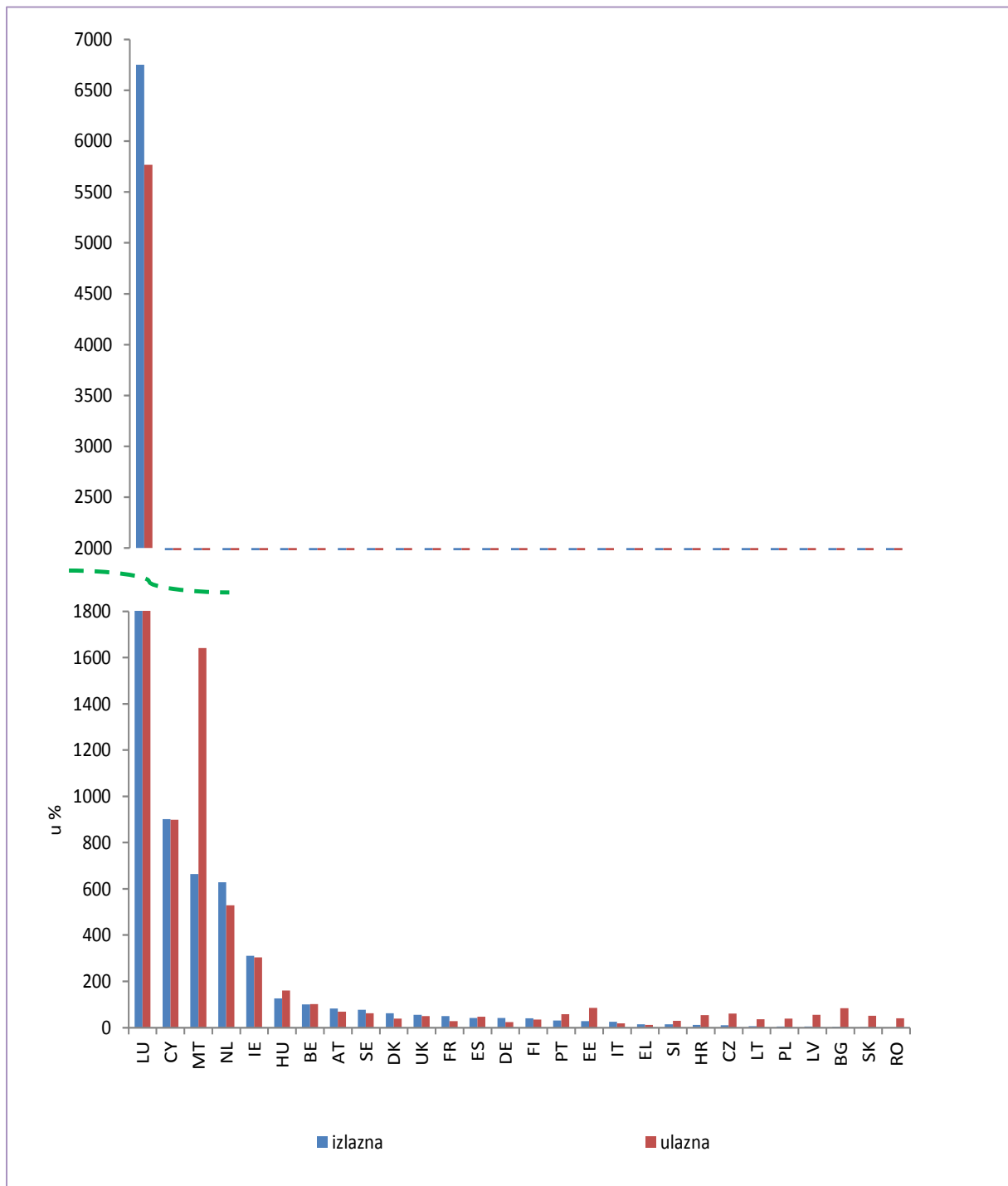
¹³ Projekt za suzbijanje erozije porezne osnovice i premještanja dobiti koji vode skupina G20 i OECD sadržava niz mjera za suzbijanje primjene strategija poreznog planiranja kojima se iskorištavaju nedostaci i neusklađenosti poreznih pravila kako bi se dobit umjetno premještala u zemlje s niskim porezima ili bez poreza u kojima je razina obavljanja ekonomskih djelatnosti niska ili ne postoji.

temelju svakog pojedinog slučaja prije donošenja zaključka o njihovoj poveznici s praksama agresivnog poreznog planiranja.

4.4. Pregled novijih ekonomskih pokazatelja agresivnog poreznog planiranja

U nastavku se navode najnoviji podaci o nekim glavnim ekonomskim pokazateljima.

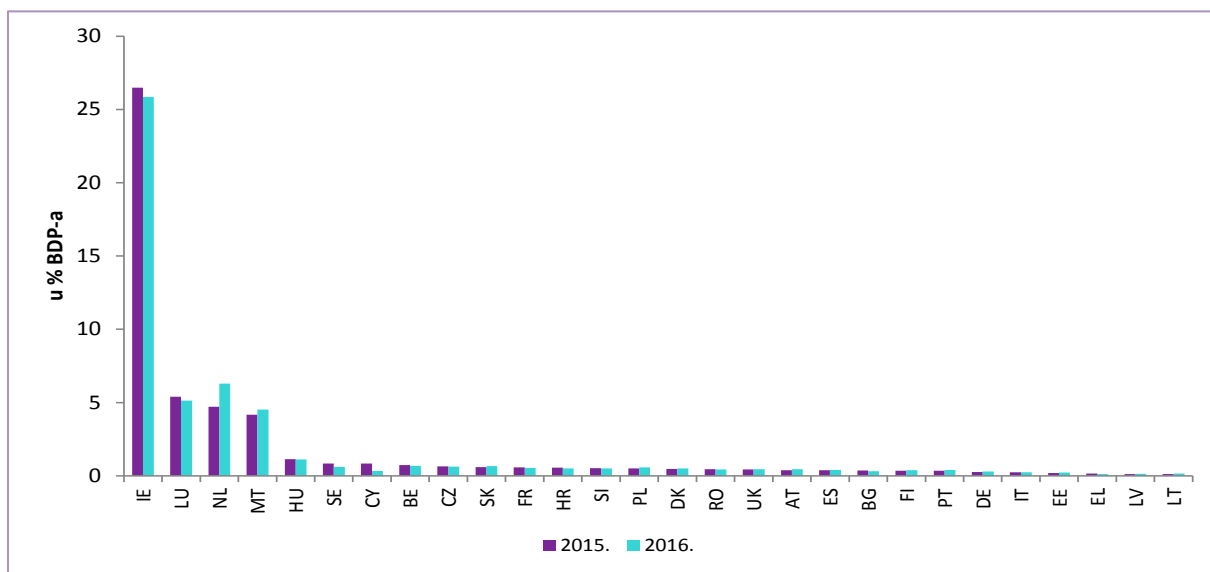
Grafikon 1.: razina izravnih stranih ulaganja kao udio u BDP-u, 2015.

Izvor: Europska komisija (u pripremi), Eurostat

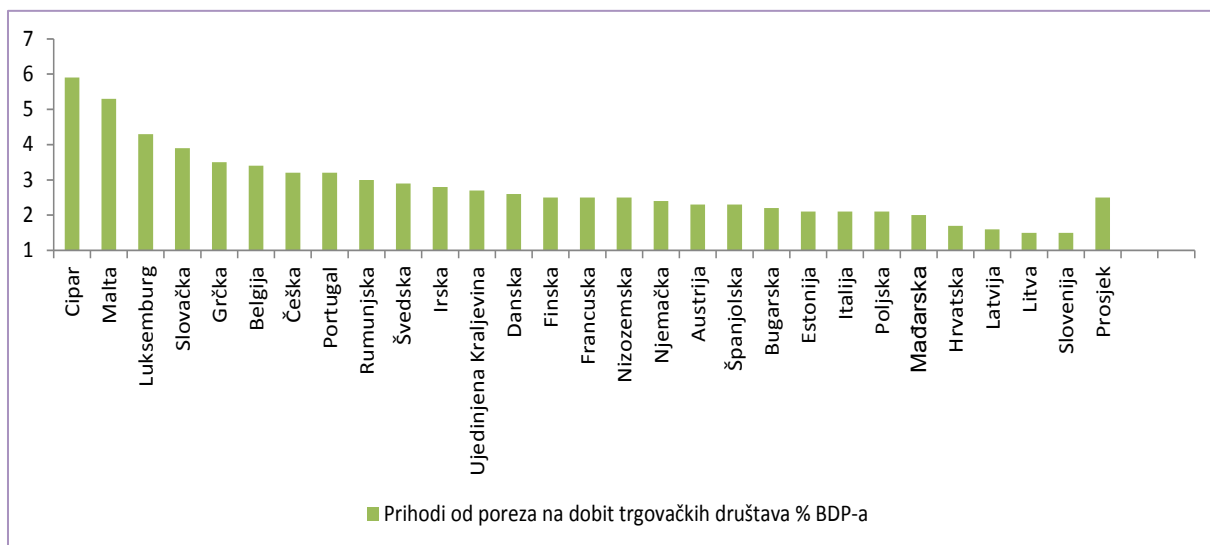
Napomene: (1) Ulazna izravna strana ulaganja ili izravna ulaganja u izvještajno gospodarstvo odnose se na ulaganja stranih državljana u društvo koje je rezident u zemlji izvještajnog gospodarstva. Izlazna izravna strana ulaganja ili izravna ulaganja u inozemstvo jesu ulaganja pravnih osoba rezidenata u povezana društva u inozemstvu. (2) Vrijednost (ili razina) izravnih stranih ulaganja označuje vrijednost ulaganja na kraju razdoblja.

Grafikon 2.: naknade isplaćene (terećenje) za korištenje prava intelektualnog vlasništva kao udio u BDP-u

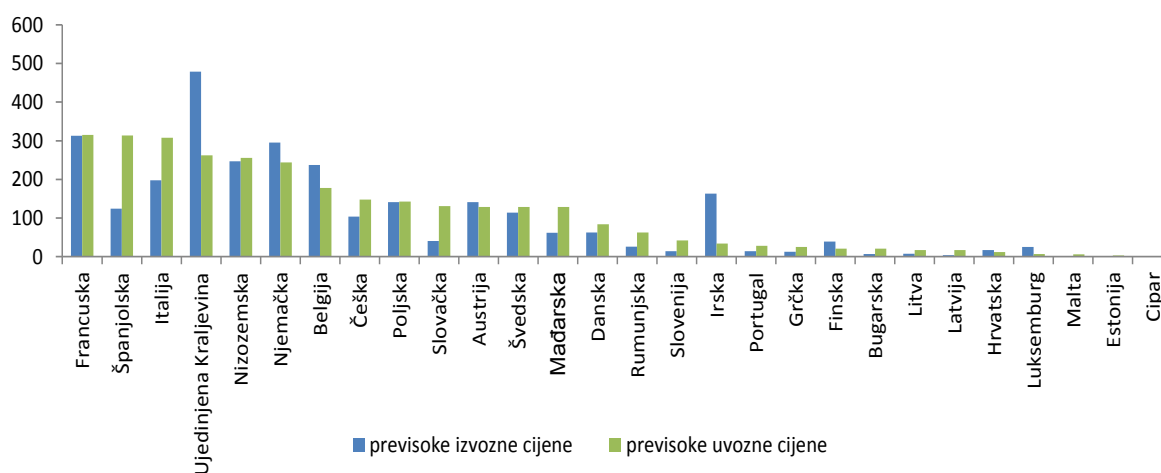
Izvor: Europska komisija (u pripremi), Eurostat

Grafikon 3.: porez na dobit trgovačkih društava kao udio u BDP-u, 2015.

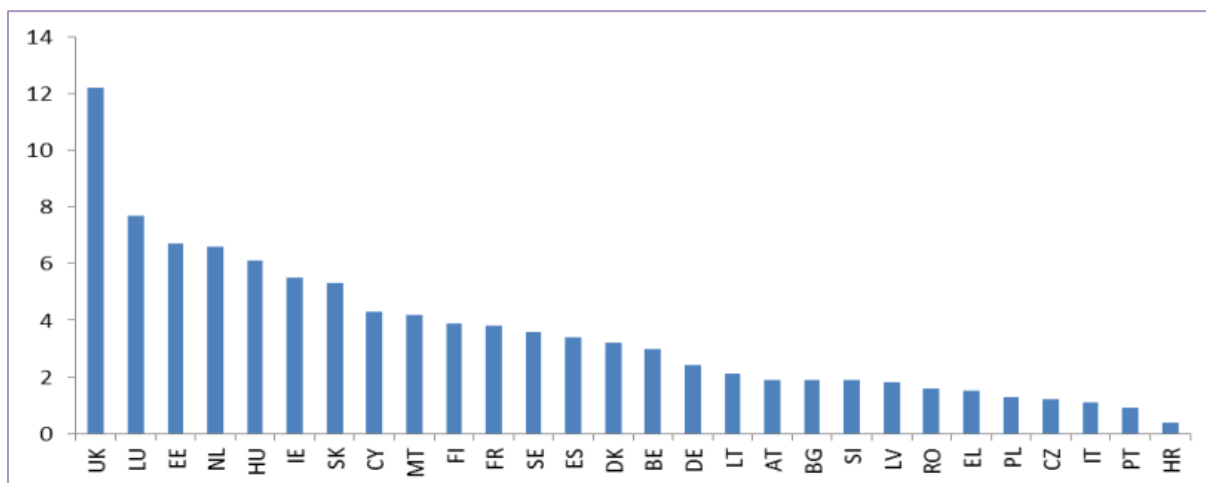
Izvor: Europska komisija (2017.)

Grafikon 4.: nepravilnosti u bilateralnim cijenama 2015.

Izvor: IHS (u pripremi)

Grafikon 5.: privlačnost neovlaštenog stjecanja ugovornih povlastica: indeks središnjosti

Izvor: van't Riet i Lejour (2017.), IHS (u pripremi)

Napomene: pojam indeks središnjosti odnosi se na postotak optimalnih smjerova repatrijacije na osnovi poreza koji uključuju predmetnu zemlju ponderiran BDP-om.

5. KORISNI IZVORI

- Dover R., B. Ferrett B., D. Gravino, E. Jones i S. Merler (2015.), *Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the European Union* („Uvođenje transparentnosti, koordinacije i konvergencije u politike poreza na dobit u Uniji“), studija Službe Europskog parlamenta za istraživanja, 2015.
- Egger, P., W. Eggert i H. Winner (2010.), *Saving Taxes through Foreign Plant Ownership* („Ušteda poreza na temelju vlasništva nad postrojenjima u inozemstvu“), *Journal of International Economics*, 81: 99.–108.
- Europska komisija (u pripremi), *Tax policies in the European Union: 2017 Survey* („Porezne politike u Europskoj uniji: istraživanje za 2017.“)
- Europska komisija (2017.), *Taxation Trends in the European Union: 2017* („Trendovi u oporezivanju u Europskoj uniji za 2017.“), luksemburško izdanje.
- IHS (u pripremi), *Aggressive tax planning indicators* („Pokazatelji agresivnog poreznog planiranja“).
- OECD (2015.), *Measuring and Monitoring BEPS, Action 11- 2015 Final Report* („Mjerenje i praćenje 11. mjere Akcijskog plana za BEPS – završno izvješće za 2015.“), Projekt za suzbijanje erozije porezne osnovice i premještanja dobiti koji vode OECD i G20, izdavač: OECD, Pariz.
- Ramboll Management Consulting i Corit Advisory (2015.), *Study on Structures of Aggressive Tax Planning and Indicators* („Studija o strukturama agresivnog poreznog planiranja i pokazateljima“), dokument o oporezivanju br. 61.
- van't Riet i Lejour (2017.), *Optimal Tax Routing: Network Analysis of FDI diversion* („Optimalni porezni smjerovi: mrežna analiza zloupotrebe izravnih stranih ulaganja“), dokument za raspravu središnjih tijela, str. 349.
- ZEW, Centar za europska ekonomska istraživanja (2016.), *The Impact of Tax Planning on Forward-Looking Effective Tax Rates* („Utjecaj planiranja poreza na napredne efektivne porezne stope“), dokumenti o oporezivanju br. 64.
- Paket mjera za borbu protiv izbjegavanja plaćanja poreza
http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/anti_tax_avoidance/index_en.htm
- Zajednička konsolidirana osnovica poreza na dobit
https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/corporate-tax-reform-package_en_en

Datum: 20. 11. 2017.